

บทที่ ๑

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไทย

อาณาจักรล้านช้าง เป็นชื่อที่เคยใช้เรียกดินแดนที่เป็นประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวในปัจจุบัน ดินแดนนี้มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรไทยมาแต่สมัยโบราณ ทั้งในด้านการเมืองการปกครองและวัฒนธรรม ในด้านการเมืองการปกครองนั้น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวโดยสังเขปดังนี้

ในสมัยสุโขทัย ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง ดินแดนบางส่วนของอาณาจักรล้านช้างเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย ดังความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ กล่าวถึงการปราบปรามดินแดนต่าง ๆ และอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยว่า คำนที่ศตะวันออกนั้นปราบได้ถึงเวียงจันทน์ เวียงคำ คำนที่ศเหนือก็ไปถึงเมืองขวาหรือหลวงพระบาง ดังนี้ "ปราบเบื้องตะวันออกจรดสระหลวงสองแคว ลุมบาจายสคา เพ้าฝั่งของ ถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว...เบื้องตีนอนจรดเมืองแพะ เมืองน่าน เมือง...เมืองพลัว ฝั่งของเมืองขวาเป็นที่แล้ว"^๑

ในระยะที่อาณาจักรสุโขทัยอ่อนกำลังลง อาณาจักรล้านช้างได้เริ่มตั้งมั่นคงขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. ๑๘๙๖-๑๙๑๖) ได้พยายามขยายอาณาเขตของอาณาจักรล้านช้างให้กว้างขวาง ได้ยกทัพเข้ายึดเมืองร้อยเอ็ด และตีหัวเมืองต่าง ๆ คือ เมืองพระสาค เมืองพระสะเซียน เมืองพระนารายณ์ เมืองพระนาเทียม เมืองสะพังสีแจ และเมืองโพนฝั่งแคต ซึ่งอยู่ในภาคอีสานของไทย พระเจ้าฟ้างุ้มได้แต่งตั้งพระราชสาส์นให้ทูตนำมาถวายแก่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ มีใจความว่า พระเจ้าฟ้างุ้มมีพระราชประสงค์ที่

^๑ ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ (กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑), หน้า ๒๖.

จะรวมไพร่ฟ้าลุ่มแม่น้ำโขงให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งทางทิศตะวันตกและตะวันออก ทางกรุงศรีอยุธยาจะมีความซัดข้องประการใดหรือไม่ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้ทรงมีพระราชสาส์นตอบไปว่า ทางกรุงศรีอยุธยาไม่มีความซัดข้องแต่ประการใด นอกจากนี้ยังแสดงพระราชไมตรีไปว่า ถ้าพระนางแก้วยอกฟ้าพระราชธิดาเจริญชันษาขึ้นแล้วก็จะส่งไปเป็นมเหสีของพระเจ้ากรุงล้านช้าง ในรัชสมัยนี้ได้มีการกำหนดเขตแดนของอาณาจักรล้านช้างและอยุธยาโดยถือเอาภูเขาทองพระยาไฟเป็นเส้นเขตแดน

อาณาจักรล้านช้างในรัชสมัยพระเจ้าสามแสนไทย (พ.ศ. 1916-1959) กล่าวได้ว่ามีสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาอย่างแน่นแฟ้น พระเจ้าสามแสนไทยได้ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางแก้วยอกฟ้าพระธิดาสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 .

ในพิธีราชาภิเษกพระยาหล้าแสนไตรภูวนาท (พ.ศ. 2028-2038) พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาก็ได้ทรงแต่งตั้งขุนอินทร์ ขุนพรหม และขุนศรีราชโกษา เชิญเครื่องราชบรรณาการไปร่วมสมโภชเป็นอันมาก

ในสมัยพระเจ้าโพธิสารราช (พ.ศ. 2063-2091) ความสัมพันธ์ระหว่างล้านช้างกับกรุงศรีอยุธยาไม่สู้ดีนัก เจ้าไทยองค์หนึ่งนามว่า พระไชยราชาโคหนี่ไปพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และได้ขอให้พระเจ้าโพธิสารราชยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2078 แต่ทางกรุงศรีอยุธยาไม่ออกมารบ พระเจ้าโพธิสารราชจึงได้ยกทัพกลับใน พ.ศ. 2078 และได้ยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลกใน พ.ศ. 2078 ในปี พ.ศ. 2083 พระเจ้าอาทิตย์ราชแห่งกรุงศรีอยุธยาได้ยกทัพไปตีเวียงจันทน์ แต่ทางพระเจ้าโพธิสารราชป้องกันไว้ได้

มาในรัชสมัยพระไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091-2114) ล้านช้างและกรุงศรีอยุธยามีความสัมพันธ์อันดีอีก พระไชยเชษฐาธิราชได้มีพระราชสาส์นมาสู่ขอพระเทพกษัตริย์ พระราชธิดาสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิได้พระราชทานตามที่ขอ แต่ฝ่ายพม่าได้แย่งพระเทพกษัตริย์ไป สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชได้ทรงคิดต่อสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ร่วมกันสร้างพระเจดีย์ขึ้นที่ชายแดนของอาณาจักรทั้งสอง เรียกว่า เจดีย์ศรีสองรัก* เป็น

* ตั้งอยู่ที่อำเภอคานไชย จังหวัดเลยในปัจจุบัน.

ชุมชนยี่สิบสถานที่เป็นลักษณะพิเศษในการ เป็นสัมพันธ์ไมตรีกัน

ในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ. 2180-2237) ได้มีการส่งทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2213

ในรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 (พ.ศ. 2243-2250) เจ้ากิงกิสะและเจ้าอังกัก ได้ยกทัพมาตีเอาเมืองหลวงพระบาง และเมืองเวียงจันทน์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 ได้มีพระราชสาส์นขอกองทัพจากกรุงศรีอยุธยาไปช่วยป้องกัน สมเด็จพระเพทราชาโปรดให้กองทัพไปช่วยไกล่เกลี่ยให้ปรองดองกัน และตกลงแบ่งดินแดนอาณาจักรล้านช้างออกเป็น 2 ส่วน คือ อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และอาณาจักรล้านช้างเวียงจันทน์ อาณาจักรล้านช้างตกเป็นเมืองขึ้นของไทยทั้งหมดเมื่อปี พ.ศ. 2321 ในรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 รัฐบาลไทยทำสัญญากับฝรั่งเศสยกดินแดนแถบฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างให้แก่ฝรั่งเศส จนกระทั่ง พ.ศ. 2488 ล้านช้างหรือประเทศลาวจึงได้เป็นประเทศอิสระ²

ในค่านิยมธรรมนั้น ประชากรในอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรไทย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น พุทธศาสนาตระกูลเดียวกัน มีระบบความเชื่อและขนบธรรมเนียมที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมบางประการสู่กันด้วย นักวิชาการด้านอักษรวิทยามีความเห็น ว่า อักษรไทยน้อยที่ใช้อยู่ในล้านช้างเป็นอักษรที่รับไปจากอาณาจักรไทย อาจรับจากสุโขทัยหรืออยุธยาโดยตรง หรือรับผ่าน

² เก็บความจาก ทองสืบ ศุภะมาร์ค, พงศาวดารลาว (ฉบับมหาสีลา วีระวงส์) (กรุงเทพฯ : ศุภสภา, 2527), สีลา วีระวงส์ (ผู้รวบรวมและเรียบเรียง), พระราชพงศาวดารลาว ปรีวรรตจากอักษรไทยน้อยโดย ทองสืบ ศุภะมาร์ค (เอกสารพิมพ์ที่ ๓), อู่คำ พมวงสา, เล่าเรื่องลาว-ไท ยุวะพุทธทศมาสมาคมแห่งพระราชอาณาจักรลาว จัดพิมพ์ด้วยความอุปการะจากมูลนิธิเอเซีย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2508), และ อุทัย เทพพิชชา, ความเป็นมาของไทย-ลาว (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สาส์นสวรรค์, 2509).

ล้านนาก็เป็นไปได้ทั้งสองทาง³ ในค่านววรรณกรรม ล้านช้างมีความสัมพันธ์กับล้านนา มากกว่าอยุธยา เพราะนอกจากมีความสัมพันธ์ในค่านการ เมืองการปกครองแล้ว ยังอยู่ ใกล้ชิดกันด้วย การถ่ายทอดวรรณกรรมระหว่างล้านช้างกับล้านนาก็เกิดขึ้นหลายสมัย ที่ปรากฏหลักฐานเด่นชัดที่สุดได้แก่รัชสมัยพระไชยเชษฐาธิราช ซึ่งเคยปกครองล้านนา อยู่ระยะหนึ่ง เมื่อเสด็จกลับล้านช้าง ได้นำคัมภีร์ต่าง ๆ ไปสู่ล้านช้างเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานการสำรวจวรรณกรรมพบว่า ล้านนาและล้านช้างมีวรรณกรรม ที่คล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมาก จนเชื่อได้ว่าน่าจะมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน⁴

เนื่องจากสังคมอีสานของไทยมีความสัมพันธ์กับล้านช้างมาแต่อดีต ประชากร ในท้องถิ่นอีสานจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากล้านช้างมากกว่าจากสุโขทัยหรืออยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านววรรณกรรม วรรณกรรมที่แพร่หลายอยู่ในอีสานจำนวนมากรับ มาจากล้านช้าง และแม้แต่วรรณกรรมที่แต่งขึ้นในอีสาน ก็มีรูปแบบคล้ายคลึงกับวรรณกรรม ที่แต่งในล้านช้าง ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงวรรณกรรมอีสานจึงหมายถึงวรรณกรรมที่แต่งเป็น ภาษาลาวหรือภาษาอีสาน อาจผลิตขึ้นในท้องถิ่นอีสานหรือรับมาจากล้านช้างก็ได้ เพื่อให้ ได้ความหมายที่กระจ่างชัดเจน หมายถึงแหล่งผลิตและอ่านทั้ง 2 แหล่ง ในที่นี้จะ เรียกวรรณกรรมดังกล่าวว่า วรรณกรรมอีสานล้านช้าง

การศึกษาวรรณกรรมอีสานล้านช้างในประเทศไทย

ความตื่นตัวศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว เฉพาะวรรณกรรมอีสานล้านช้างอาจกล่าวได้ว่ามีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนไม่น้อย

³ คุ ขวัญ ปุณโณทก, "อักษรไทยน้อย : การศึกษาในค่านอักษรวิทยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชา ภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2522), หน้า 36-38.

⁴ คุ อานาโกล แบลติเยร์, "ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับล้านช้าง ในค่านววรรณกรรม" ใน ล้านนาไทย อนุสรณ์พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ สามกษัตริย์ (เชียงใหม่, 2526-2527), (เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2526), หน้า 149-156.

การศึกษาเท่าที่ผ่านมาหลายลักษณะ กล่าวคือ เป็นการปริวรรตจากอักษรธรรมหรืออักษรไทยน้อยให้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน รวบรวมแล้ววิเคราะห์วิจารณ์อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นการแนะนำให้รู้จัก ตลอดจนเป็นงานวิจัยแบบเจาะลึก บุคคลสำคัญที่มีบทบาทแนะนำให้รู้จักวรรณกรรมอีสานล้านช้าง โดยเป็นผู้ปริวรรตและนำออกเผยแพร่ได้แก่ พระอริยานุวัตร (เชมจारी เถระ)^๕ นายพิทุรีย์ มลิวัลย์^๖ นายปรีชา พิณทอง^๗ นายชัยสิทธิ์ เศรษฐบุปผา^๘ เป็นต้น งานค้นคว้าประเภทรวบรวมและวิเคราะห์วิจารณ์อย่างกว้าง ๆ เช่น ของคดียี่สิบ ของ จารุบุตร เรื่องสุวรรณ^๕ ลักษณะวรรณกรรมอีสาน ของ จารุวรรณธรรมวัตร^๖ วรรณกรรมอีสาน ของ ชวัช ปุณโณทก^๗ และ รวมวรรณคดีอีสาน ของ ปรีชา พิณทอง^๘ เป็นต้น ส่วนงานวิจัยแบบเจาะลึกโดยมากเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องในแง่มุมต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ คุณค่าทางวรรณศิลป์ การสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรม เฉพาะวิทยานิพนธ์

* ตัวอย่างงานปริวรรต เช่น เรื่องพระลักพระลาม สุปุณยานาคชาคก สิ้นทนต์ในราห์ สำนสมที่คึกและสิปสูญ เป็นต้น.

•• ตัวอย่างงานปริวรรต เช่น เรื่องขุนทิง.

••• ตัวอย่างงานปริวรรต เช่น เรื่องสังข์ศิลป์ชัย.

+ ตัวอย่างงานปริวรรต เช่น เรื่องอินทนิมิตสอนลูก.

^๕จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, ของคดียี่สิบ กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จักรพิมพ์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา).

^๖จารุวรรณ ธรรมวัตร, ลักษณะวรรณกรรมอีสาน เอกสารทางวิชาการ ของศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม (เอกสารอัครสาเนา, 2521).

^๗ชวัช ปุณโณทก, วรรณกรรมอีสาน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเคียนสโตร์, 2522).

^๘ปรีชา พิณทอง, รวมวรรณคดีอีสาน (ไม่ระบุสถานที่พิมพ์และปีที่พิมพ์).

ของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีการศึกษาด้านตัวอักษรและอักษรวิจิตรสวยงาม ตัวอย่างงานวิจัยประเภทนี้ เช่น วิทยานิพนธ์ของ ประคอง เจริญจิตรกรรม⁹ จารุวรรณ จันทร์เกษ¹⁰ สุนันท์ ศาสตราวาทา¹¹ สุวิทย์ จิตรพลี¹² รวีวรรณ อินทร์แหยม¹³ บุรี อภิรักษ์ภูษิต¹⁴ กุณฑิลา ไชยสินธุ์¹⁵ สุรีย์รัตน์ หาญคำ¹⁶ และงานวิจัยของ ธวัช ปุณโณทก เรื่อง

⁹ ประคอง เจริญจิตรกรรม, "วรรณกรรมอีสาน : สังขศิลป์ชัย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519). (เอกสารอัครสำเนา).

¹⁰ จารุวรรณ จันทร์เกษ, "แนวคิดด้านค่านิยมในวรรณกรรมร้อยกรองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519). (เอกสารอัครสำเนา).

¹¹ สุนันท์ ศาสตราวาทา, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกาพย์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), (เอกสารอัครสำเนา).

¹² สุวิทย์ จิตรพลี, "คัมภีร์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524), (เอกสารอัครสำเนา).

¹³ รวีวรรณ อินทร์แหยม, "เสี้ยวสวาท : การศึกษาเชิงวิเคราะห์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525), (เอกสารอัครสำเนา).

¹⁴ บุรี อภิรักษ์ภูษิต, "การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องขุนบรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527). (เอกสารอัครสำเนา).

¹⁵ กุณฑิลา ไชยสินธุ์, "ท้าวเฝ้าเงิน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527). (เอกสารอัครสำเนา).

¹⁶ สุรีย์รัตน์ หาญคำ, "สุริวงศ์ วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528), (เอกสารอัครสำเนา).

"พื้นเวียง : การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมอีสาน"¹⁷

ความสำคัญของเรื่องและความเป็นมาของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2486 ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเล่มหนึ่งในวงวรรณคดีขึ้นเผยแพร่ คือ หนังสือเรื่องท้าวฮุ่งหรือเจือง ผู้จัดพิมพ์คือ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า สังฆนายก¹⁸ ได้ชี้แจงถึงที่มาของหนังสือนี้ว่า ต้นฉบับอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ ไม่มีใครทราบว่าได้มาแต่เมื่อใด เมื่อ นายสิลา วีระวงส์ พบเข้า ก็ได้พยายามคัดลอกถ่ายตัวอักษรจากอักษรไทยสายล้านช้างมาเป็นอักษรไทยสมัยปัจจุบัน¹⁸

หนังสือเรื่องท้าวฮุ่งหรือเจืองนี้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้พบเห็นว่า มีความสำคัญทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ ในด้านเนื้อหาเป็นเรื่องราวของขุนเจืองหรือพญาเจือง วีรกษัตริย์สมัยโบราณ เป็นที่กล่าวขวัญในตำนานต่าง ๆ หลายเรื่อง ดังพระยาอนุমানราชชนไท่กล่าวไว้ในคำนำว่า

ตามตำนานกล่าวรวมกันว่า ขุนเจืองเป็นกษัตริย์มีอำนาจมากและเป็นขั้มมิกราชปราบคินแทนไตไว้เป็นอาณาจักรออกไปกว้างขวาง จับแคเขตแควนลานนาใหญ่ หลวงพระบาง สิบสองปันนา สิบสองจุไทย และเลยไปทางตะวันออกถึงแควนตั้งเกีย พายหลังไปเสียพระชนม์ลงในสงคราม¹⁹

¹⁷ชววิช ปุณโณทก, "พื้นเวียง : การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมอีสาน", (เอกสารวิจัยหมายเลข 20 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), (เอกสารอักษีสำนวน).

¹⁸พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระศาสนดิลก (ชิน เสนโน เสน) พระครูวิโรจน์ (นบุดโร รอด) และในงานฉาบปณกิจศพ พระมหาวิรัตน์ ภูฎรูปาโล กับพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล ที่จังหวัดอุบลราชธานี วันที่ 10-16 เมษายน 2486).

¹⁸สิลา วีระวงส์ (ผู้ชำระ), ท้าวฮุ่งหรือเจือง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรไทย, 2486), หน้า (1).

¹⁹เรื่องเดียวกัน.

ความเก่งกล้าสามารถของพญาเจืองเป็นที่ยอมรับนับถือทั่วไป จนกระทั่งมีการยกย่องให้เป็นเทพหรือผีประจำเมืองหลายเมืองในสมัยต่อมา เช่น เทพารักษ์ประจำเมืองเชียงราย* และผีประจำเมืองเชียงเจืองและเมืองชายในสิบสองพันนา** เป็นต้น

ในด้านรูปแบบ เรื่องท้าวฮุ่งหรือเจืองมีความน่าสนใจทั้งด้านฉันทลักษณ์ และการใช้ถ้อยคำสำนวน นายสิลา วีระวงส์ ได้ตั้งข้อสังเกตดังนี้

เมื่อว่าถึงรูปร่างหรือสภาวะของวรรณคดีภาคอีสานแล้ว คำกลอนเรื่องขุนเจืองนี้ ก็มีรสชาติไม่ค้อยไปกว่าเรื่องสังขสิลปไชย ที่ใดเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมาแล้วนั้น เลย และที่ยิ่งกว่าสังขสิลปไชยก็คือ ทานผู้ประพันธ์เรื่องนี้ได้วางระเบียบบทกลอน อาน วิชขุมาลีกัน ของไทยภาคอีสานไว้อย่างไพเราะ และถูกต้องดี แล้วยังมีแบบโคลงห้ากัณฑ์ และโคลงมหาสินขุมาลี เป็นภาษาหรือทำนองภาคอีสานอีกด้วย ซึ่งเราจะหาไม่พบในหนังสืออื่น ๆ เลย... นอกจากนี้ถ้อยคำสำนวนในเรื่อง ล้วนแล้วไปด้วยคำโบราณ ไซโวหารแปลก ๆ เป็นที่นารูณาเรียนมาก²⁰

การจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง ท้าวฮุ่งหรือเจือง ในครั้งนั้นนับเป็นครั้งแรกที่มีการนำวรรณคดีเรื่องนี้ออกเผยแพร์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางขึ้น แต่ความสนใจในการศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้ก็ยังอยู่ในวงจำกัด ผู้อ่านมักประสบปัญหาด้านศัพท์และสำนวนซึ่งเป็นภาษาโบราณและภาษาถิ่นที่ใช้กันในท้องถิ่นอีสานของไทยและในประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว นักวิชาการที่ชี้ให้ตระหนักในสำคัญของวรรณคดีเรื่องนี้อย่างแจ่มชัดที่สุดคือ จิตร ภูมิศักดิ์ ในผลงานการค้นคว้าเรื่อง ความเป็นมาของคำสยาม

* ในคำประกาศเหวคาในเวลาขวงสรวงประจำปีกล่าวถึงเทพารักษ์ 9 องค์ องค์ที่ 8 คือ ขุนเจืองฟ้าธรรมราช กุ พระยาอนุมานราชชน "ค่าน่า" ใน สิลา วีระวงส์, เรื่องเดียวกัน.

** ปัจจุบันนี้ก็ยังมิมีชื่อเช่นสรวงอยู่ สัมภาษณ์เจ้าหม่อมมณีคำ และเจ้ามหาคำมูล เมืองแซ่ ซึ่งได้อพยพจากสิบสองพันนา มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย วันที่ 8 มีนาคม 2529.

²⁰ สิลา วีระวงส์ (ผู้ชำระ), ท้าวฮุ่งหรือเจือง, หน้า (14)-(15).

ไทย ลาว และ ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ* จิตร ใค้อาศัยถ้อยคำ
ภาษาที่ใช้ในวรรณคดีเรื่องนี้ในการวิเคราะห์ที่มาและความหมายของคำโบราณหลาย
คำ นอกจากจะชี้ให้เห็นว่าเรื่อง ท้าวฮุ่งหรือเจือง นี้ น่าจะใช้เป็นหลักฐานอย่างหนึ่ง
ในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนเผ่าไทยโบราณได้แล้ว ยังยกย่องว่าเป็น
หนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณคดี มีลักษณะเปนมหากาพย์ที่ยิ่งใหญ่เรื่องหนึ่ง จิตรกล่าวว่า
ดังนี้

เรื่องท้าวฮุ่งหรือเจืองนี้ เป็นเรื่องใหญ่และยาวมาก มีโคลงหึ่งสั้นราว
5000 บท เป็นหนังสือชนิดที่เรียกว่า "มหากาพย์" คือเป็นบทกวีขนาดใหญ่
และยาว ที่แต่งสรรเสริญวีรบุรุษของชนชาติ เราจะถือว่ามหากาพย์ใหญ่
และยาวที่สรรเสริญขุนเจืองขึ้นนี้เป็นเรื่องเพอฝันโรความจริงกระนั้นหรือ
เมื่อเราเชื่อเรื่องพระร่วงซึ่งท่องเที่ยวออกมาจากนิยายกระทอนกระแทนเค็มที่
แล้วทำไมเราจะปฏิเสธเรื่องของขุนเจือง ที่มีเอกสารและบันทึกครบครัน
ทั้งในพงศาวดารของไทยเงินยวงที่มีตกทอดมาในสภาพเกือบสมบูรณ์ และ
ทั้งในมหากาพย์ที่ยิ่งใหญ่ (อันไม่มีบทกวีของอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ใน
ประเภทมหากาพย์เรื่องใดจะยิ่งใหญ่เท่าเทียมใด...แมแต่ครั้งเดียว)
วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ ที่นักประวัติศาสตร์จะทอง
ศึกษา มีไข่มองข้าม²¹

ในการสัมมนาเรื่องวรรณคดีอีสาน ซึ่งวิทยาลัยครูสกลนครจัดขึ้น เมื่อวันที่
14-17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2522 ประทีป ชุมพล ได้เสนอบทความเรื่อง "บทวิเคราะห์
ท้าวฮุ่งหรือเจืองวรรณกรรมเอกของอีสาน"* บทความนี้เป็นการศึกษาอย่างกว้าง ๆ
ประทีป ชุมพล ได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า ท้าวฮุ่งหรือขุนเจืองน่าจะมีตัวจริง และน่าจะมี
ชีวิตอยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 17 เรื่องราวของขุนเจืองเกี่ยวข้องกับผีสงเทวดา
แต่ก็มีความเชื่อทางพุทธศาสนาปะปนอยู่ด้วย วรรณคดีเรื่องนี้ น่าจะแต่งในสมัยรัชสมัย
พระไชยเชษฐาธิราช

* พิมพ์ครั้งแรกโดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2519.

²¹ จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และ
ลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด
ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2524), หน้า 124.

** บทความนี้ ภายหลังจากพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสารโลกหนังสือ ปีที่ 3 ฉบับที่ 5
กุมภาพันธ์ 2523 หน้า 46-54.

หนังสือเรื่องท้าวฮุ่งหรือเจียง และเรื่องราวของขุนเจือง ได้รับความสนใจไม่แต่เฉพาะนักวิชาการชาวไทยเท่านั้น หากก่อความสนใจให้แก่นักวิชาการด้านภาษาและวรรณคดีชาวต่างประเทศด้วย มีผู้พยายามศึกษาและนำออกแนะนำเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนี้

เจมส์ อาร์. แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) นักวิชาการชาวอเมริกันได้เสนอบทความเรื่อง *Thao Hung or Cheuang : A Tai Epic Poem*²² ในการประชุมเชิงวิชาการ ณ ประเทศเคนมารก ในปี พ.ศ. 2525 บทความนี้เป็นการแนะนำให้รู้จักวรรณคดีเรื่องนี้อย่างกว้าง ๆ ในด้านลักษณะคำประพันธ์และเนื้อหา โดยยังไม่ได้วิเคราะห์อย่างละเอียด ตอนท้ายของบทความซึ่งเป็นภาคผนวก ได้แปลคำนำของ นายสิลา วีระวงส์ ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้ไว้ด้วย แชมเบอร์เลน ได้จัดให้วรรณคดีเรื่องนี้เป็นมหากาพย์เช่นเดียวกับ จิตร ภูมิศักดิ์ เขายกย่องว่ามหากาพย์เรื่องนี้จะเป็นวรรณคดีชิ้นสำคัญที่สุดของเอเชียอาคเนย์ มีค่าต่อการศึกษารายกรรมของภูมิภาคแถบนี้ เช่นเดียวกับรามายณะและอีเลียด ที่มีค่าต่อการศึกษารายกรรมของอินเดียและอารยธรรมตะวันตก

Yet, the epic of Thao Hung or Cheuang is perhaps the most important piece of literature from the Southeast Asian mainland, as monumental to the study of Southeast Asian civilization as the Ramayana is to India or the Iliad is to the West²³

ในตอนท้ายของบทความ แชมเบอร์เลนได้สรุปว่า แท้จริงวรรณคดีเรื่องนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อวิชาการหลายแขนง ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ

ในการประชุมนานาชาติเรื่องไทยศึกษา ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับสถาบันต่าง ๆ จัดขึ้น ที่กรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 22-24 สิงหาคม 2527 แชมเบอร์เลน

²² James R. Chamberlain, "Thao Hung or Cheuang : A Tai Epic Poem," *Pramatics International*, 1982.

²³ Ibid, p. 1.

ก็ได้เสนอบทความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของขุนเจืองอีกครั้งหนึ่ง ชื่อบทความว่า Remarks on the Origin of Thao Hung or Cheuang บทความนี้เป็น การศึกษาโดยอาศัยความรู้ทางภาษาศาสตร์ พยายามชี้ให้เห็นว่า การรบของ ขุนเจืองและพวกแกะนั้น น่าจะเป็นการรบระหว่างชนเผ่าไทด้วยกัน โดยอ้างหลักฐาน การสำรวจคำานภาษา ซึ่งพบว่าดินแดนหลายส่วนของเวียตนามเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนที่ พูดภาษาตระกูลไท (Tai) และเรื่องเล่าเกี่ยวกับบุคคลที่ชื่อสูงหรือเจือง มีปรากฏ อยู่ในตำนานของไทหลายเผ่า เช่น ไทเหนือ ลาว ไทดำ และไทอาหม นอกจากนี้ ยังปรากฏในนิทานพื้นบ้านของชนกลุ่มออสโตรเอเชียติกด้วย เขาจึงเห็นว่าเรื่องของ ขุนเจืองหรือท้าวสูงนี้ น่าจะมีเค้าความจริงอยู่ไม่มากนักน้อย เมื่อชนชาติไทเคลื่อน ย้ายมาทางตะวันตก ก็นำเรื่องนี้มาเล่าสู่กันฟังต่อ ๆ มา และมีการถ่ายทอดให้ชน กลุ่มอื่น เช่น ชมุและละว้า เป็นต้น แซมเบอร์เลนสรุปว่า เรื่องเล่าที่มีตัวละครเอก ชื่อเจืองหรือสูงอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สูง เป็นตัวละครที่มีลักษณะเป็น วีรบุรุษแบบเทพปกรณัมโบราณ ส่วน เจือง มีลักษณะเป็นตัวละครที่เป็นวีรบุรุษแห่งการ ต่อสู้ คีรินน แก๊คแคน สำหรับชนที่ตกเป็นทาสของกลุ่มชนอื่น²⁴

ในการประชุมนานาชาติเรื่องไทยศึกษาครั้งเดียวกันนี้ นักวิชาการชาว เยอรมันชื่อ เคลาส์ โรเซนแบร์ก (Klaus Rosenberg) ได้เสนอบทความเรื่อง A Preliminary Study in the History of Khun Chuang²⁵ ผู้เสนอบทความได้ศึกษาเรื่องราวของขุนเจืองจากตำนานพงสาวดารและวรรณกรรม ร้อยกรอง รวมทั้งสิ้น 8 เรื่องได้แก่ ตำนานสิงหนวัติกุมาร พงสาวดารลานนาไทย พงสาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ พงสาวดารโยนก

²⁴ ทรายละเชียคไน James R. Chamberlain, "Remarks on the Origin of Thao Hung or Cheuang," paper presented at the International Conference on Thai Studies, Bangkok, August 1983.

²⁵ Klaus Rosenberg, "A Preliminary Study in the History of Khun Chuang" in Historical Documents and Literary Evidences. International Conference on Thai Studies, Bangkok, August 1983.

ตำนานพระยาเจือง วรรณคดีร้อยกรองเรื่อง ท้าวตุงหรือเจือง และเรื่อง ท้าวยี่
ยาเจือง อย่างกว้าง ๆ และได้สรุปว่า วรรณกรรมเหล่านี้เสนอแก่นสำคัญของ
เรื่อง (core) ตรงกัน ส่วนที่แตกต่างกันอยู่ที่รายละเอียดต่าง ๆ เช่น เวลาเกิด
เวลาตาย สถานที่เกิด ชื่อผู้ให้กำเนิดและผู้สืบเชื้อสาย เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า
เรื่องของขุนเจืองน่าจะมีเค้าความจริง

ในบทความนี้ โรเซนแบร์ก เล่าว่าเขาได้ศึกษางานเขียนของนัก
ประวัติศาสตร์จีนและเวียดนาม พบว่าเมื่อประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 11 มี
เหตุการณ์กบฏ โดยหัวหน้าชนเผ่าไทคนหนึ่งชื่อนุงชีเกา (Nung Chi Kau)
พยายามก่อกบฏต่อเวียดนาม แต่ถูกปราบปรามเสียก่อน กษัตริย์เวียดนามในขณะนั้น
คือ ลี ซันหง ต้องการเลี้ยงนุงชีเกาไว้เป็นกั้นชนจีน จึงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
เป็นผู้ดูแลหลายเมือง แต่ปรากฏว่านุงชีเกาได้รวบรวมไพร่พลก่อกบฏต่อเวียดนามอีก
ในปี พ.ศ. 1591 และขยายเขตแดนไปถึงเมืองอันดุก (An Duc) ซึ่งอยู่ในแคว้น
กวางสีของจีน นุงชีเกาเห็นว่าไม่ควรเป็นศัตรูกับเวียดนามและจีนในขณะเดียวกัน
เขาจึงยอมอ่อนน้อมต่อจีน แต่จีนไม่ยอมรับ นุงชีเกาเลยร่วมกับผู้นำกลุ่มชนชาติไท
กลุ่มอื่น ๆ ทำสงครามกับจีนในปี พ.ศ. 1595 ชนะได้บางส่วนของกวางสี และ
ตั้งตนเองเป็นจักรพรรดิชื่อ นันฮู (Nan Hue) และเรียกอาณาจักรของตนว่า
ไต้หวัน (Dai Nam) แต่ทอนหลังนุงชีเกาก็ถูกกษัตริย์น่านเจ้าจับได้ประหารชีวิต
และศพศีรษะส่งไปให้จักรพรรดิจีน โรเซนแบร์กได้ตั้งข้อสังเกตว่า เรื่องของ
นุงชีเกาอยู่ในสมัยใกล้เคียงกับขุนเจือง และมีเรื่องราวคล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ดี
ก็โต้แย้งว่าเขาไม่มีความประสงค์จะรวบรวมยืนยันว่า นุงชีเกากับขุนเจืองเป็นคน
เดียวกัน แต่จากการที่มีเรื่องราวคล้ายคลึงกัน และอยู่ในสมัยใกล้เคียงกันดังกล่าว
จึงน่าจะได้อาศัยเปรียบเทียบอย่างละเอียดลึกซึ้งต่อไป โรเซนแบร์กได้เสนอ
ข้อคิดว่าการศึกษาเรื่องขุนเจืองนั้น นอกจากจะศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏในตำนาน
พงศาวดาร และวรรณคดีที่รู้จักแล้ว ควรศึกษาจากเอกสารฝ่ายจีนและเวียดนามด้วย
เพราะในตำนานหลายฉบับ กล่าวถึงความสัมพันธ์ของขุนเจืองกับผู้นำจากทั้งสอง
ประเทศ

อาจกล่าวได้ว่า บทความของแซมเบอร์เลนและโรเซนแบร์ก ที่เสนอ
ในการประชุมคราวนี้มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน คือพยายามศึกษาในด้านความ

เป็นมาเกี่ยวกับเรื่องราวของขุนเจือง วีรบุรุษที่เป็นตัวละครเอกในตำนานพงศาวดาร
และวรรณคดี

ผลงานค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่อง ท้าวอุ่งหรือเจือง ที่สำคัญ คือ
งานของ จิตร ภูมิศักดิ์ เรื่อง โองการแข่งน้ำ²⁶ ในงานเขียนชิ้นนี้จิตรได้แสดงความ
เห็นว่า การศึกษาวรรณคดีไทยที่ผ่านมา นั้น มักประสบปัญหาที่หาคำตอบไม่ได้อยู่หลาย
ประการ เช่น ปัญหาด้านภาษาและรูปแบบของวรรณคดี ทั้งนี้ก็เพราะ นักวรรณคดีมัก
ให้ความสำคัญแต่เฉพาะวรรณคดีจากเมืองหลวง ไม่ได้ให้ความสนใจแก่วรรณคดีท้องถิ่น
และวรรณคดีของชนชาติกลุ่มน้อย ในทัศนะของจิตร วรรณคดีท้องถิ่นและวรรณคดีของ
ชนชาติกลุ่มน้อย เป็นกุญแจสำคัญหรือกุญแจทองเลยที่เดียวที่จะช่วยไขปัญหาที่มีคม
และช่วยให้เข้าถึงคุณค่าของวรรณคดีไทยได้ดียิ่งขึ้น²⁷ ดังนั้นในการวิเคราะห์โองการ
แข่งน้ำ จิตรจึงนำความรู้จากการศึกษาวรรณคดีท้องถิ่น โดยเฉพาะจากเรื่อง ท้าวอุ่ง
หรือเจือง มาช่วยในการพิจารณาค้นลักษณะคำประพันธ์

เท่าที่กล่าวมานี้อาจสรุปได้ว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้อย่าง
ละเอียด การศึกษาของ จิตร ภูมิศักดิ์ ประทีป ชุมพล แคมเบอร์เลน และ
โรเซนแบร์ก เป็นการศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้เพียงบางแง่มุมเท่านั้น และล้วนเป็นการ
ศึกษาจากฉบับพิมพ์ทั้งสิ้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาจากต้นฉบับใบลานจาร เป็นอักษรไทยน้อยเลย

วรรณคดีเรื่องนี้แม้ว่าจะแต่งขึ้นในล้านช้าง หรือสาขาวรรณรัฐประชาชนลาว
ในปัจจุบัน แต่ก็จัดว่าเป็นวรรณคดีชิ้นสำคัญของชนเผ่าไท และเป็นที่ยุ้จักแพร่หลายใน
ประเทศไทยพอสมควร ในมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ใช้ศึกษาในวิชาวรรณคดีท้องถิ่น
ในฐานะวรรณคดีเล่มสำคัญของอีสาน

ผู้วิจัยมีหน้าที่สอนวิชาวรรณคดีท้องถิ่น ได้ศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นล้านนาและ
วรรณคดีท้องถิ่นอีสานล้านช้างมาเป็นเวลานานพอสมควร เห็นว่าน่าจะได้ศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้
จากต้นฉบับใบลาน โดยศึกษาอย่างละเอียดทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์

²⁶ จิตร ภูมิศักดิ์, โองการแข่งน้ำ และ "ข้อคิดใหม่ในประวัติศาสตร์ไทย
ลุ่มน้ำเจ้าพระยา" (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไม้งาม, 2524).

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 160.

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเหมือนคล้ายและความแตกต่างในเรื่องราวของ พญาเจือง ในมหากาพย์เรื่องนี้กับวรรณกรรมอื่น ๆ
2. เพื่อศึกษาลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมล้านช้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ทอวรรณคดีเรื่องนี้
3. เพื่อศึกษาลักษณะคำประพันธ์ คุณค่าทางวรรณศิลป์ ตลอดจนความสัมพันธ์ ของวรรณคดีอยุธยาและวรรณคดีล้านช้างกับวรรณคดีเรื่องนี้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. วรรณคดีเรื่องนี้ ฉบับพิมพ์ใช้ชื่อว่า ท้าวสูงหรือเจือง แต่ตามบัญชีรายชื่อ ต้นฉบับโบราณมีชื่อว่า ท้าวบาเจือง ในที่นี้จะใช้ชื่อว่า ท้าวบาเจือง ตามฉบับโบราณ
2. ต้นฉบับที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ คือ ฉบับตัวเขียนของหอสมุดแห่งชาติ เลขที่ 427 กุ 129 ชั้น 5/4 ลักษณะเป็นโบราณ 1 ผูก ประกอบด้วย 1105 หน้าลาน จารด้วยตัวอักษรไทยน้อย เส้นจารหน้าละ 4 บรรทัด ฉบับลานคียบ ไม่ประทับขรรคมคา

* ตามบัตรรายการคัมภีร์โบราณอักษรธรรมของหอสมุดแห่งชาติ เลขที่ 1239 กุ 130 ชั้น 6/5 มีวรรณคดีชื่อว่า กาพย์เรื่องเจือง ผู้วิจัยได้ศึกษาคัมภีร์โบราณฉบับนี้ พบว่ามีลักษณะเป็นโบราณคียบ มีจำนวน 1 ผูก 24 ลาน ไม่มีไม้ประทับ บนลานหน้าต้น มีประวัติความเป็นมาว่า "หนังสือของ เร คัมภีร์ บั๊กแกง กาพย์เรื่องเจือง หอพระสมุด ชื่อ ๗ วันที่ 7 ธันวาคม 2464" คำนหลังมีโบราณใหม่ซึ่งร้อยเพิ่มภายหลัง มีตัวอักษรไทย เขียนว่า "ท้าวบาเจืองคำโคลง" ริมคานซ้ายของโบราณถัดจากหน้าต้นมีอักษรธรรม เขียนว่า "โคลงเจือง" เข้าใจว่าเจ้าของเดิมเขียนไว้ เพราะใช้หมึกสีเดียวกับตัว อักษรภาษาอังกฤษ ซึ่งเขียนไว้คานหลังหน้าต้น บอกประวัติว่า ชื่อที่วัดสันรวก 21 สิงหาคม 2460 1 รูปี (Bot at ^{๐๕} San Roug, Aug. 20/1960, 1 Rupee) อย่างไรก็ดี เมื่ออ่านดูแล้ว ผู้วิจัยพบว่าโบราณฉบับนี้เป็นวรรณคดีคำโคลงเรื่อง เจ้าวิหุร สอนโลก ซึ่งเป็นวรรณคดีล้านนา คงมีผู้นำไปเผยแพร่ถึงล้านช้าง ไม่ได้มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับเรื่องพญาเจืองแต่ประการใด.

และเนื่องจากค้นฉบับโบราณฉบับนี้ มีบางตอนที่ชำรุดอักษรลบเลือน ผู้วิจัยจึงจะใช้ฉบับ
ต่อไปนี้ประกอบการศึกษา

1. ฉบับพิมพ์ จัดพิมพ์โดยสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า สังกษนายก เมื่อ
พ.ศ. 2486 ดังกล่าวแล้วในตอนต้น

2. ฉบับปริวรรตโดยนายสุท เมื่อ พ.ศ. 2461 ชื่อว่า ท้าวหุ่ง
เป็นสมุทฝรั่ง เขียนด้วยกินสอ สมบัติหอสมุดแห่งชาติ อยู่ในหมวดกลอนอ่าน เลขที่ 2,
3, 4 ที่ 113 พ 2 ประวัติ นายสุทศักจากฉบับอักษรลาวเจียง เมื่อเดือนกันยายน

3. ฉบับพิมพ์ตีอักษรไทยน้อย ชำระโดย นายสิลา วีระวงส์ ชื่อ
ท้าวหุ่งหรือเจือง บางตอนเคยพิมพ์ในวารสาร วันกะทีสาน ของคณะกัมภานวันกะที
ประเทศลาว สมบัติของเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพมหานคร

4. ฉบับสมุทไทย ชื่อ ท้าวบาเจือง ลักษณะเป็นสมุทไทยชาว
ตัวอักษรไทยปัจจุบัน สีดำ สมบัติของหอสมุดแห่งชาติ จำนวน 4 เล่ม เลขที่ 46, 47
48 และ 49 ที่ 113 ชั้น 5/5 มัดที่ 5 ประวัติ สมบัติเก่าของหอพระสมุท

3. ในที่นี้ถือว่าเรื่อง ท้าวบาเจือง เป็นมหากาพย์ โดยพิจารณาจากคุณลักษณะ
ตามมาตรฐานสากล กล่าวคือ เป็นบทประพันธ์ร้อยกรองที่เป็นเรื่องเล่าชานชายาว
เกี่ยวกับวีรกรรมของวีรบุรุษแห่งชนชาติหรือเผ่าพันธุ์มนุษย์ ประกอบด้วยศิลปะการแต่ง
ที่งดงาม²⁸

สมมุติฐานในการวิจัย

1. มหากาพย์เรื่อง ท้าวบาเจือง และวรรณกรรมเกี่ยวกับพญาเจือง
ส่วนอื่นมีเค้าโครงเรื่องตรงกัน แต่ต่างกันในเรื่องละเอียด

²⁸ดูรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะและตัวอย่างของมหากาพย์ ใน Karl Beckson
and Arthur Ganz. Literary Terms, A Dictionary. New York : Farrar,
Straus and Giroux, 1975, pp. 65-69., M.H. Abrams. A Glossary of Literary
Terms. Bangkok : Thammasart University Press, 1975, pp. 49-51 และ
Harry Shaw. Dictionary of Literary Terms. New York : Mc.Graw
Hill Book Company, 1972. pp. 137-138.

2. สังคมและวัฒนธรรมล้านช้างในสมัยอยุธยาตอนต้นมีผลกระทบต่อวรรณคดีเรื่องนี้
3. คำประพันธ์ที่โซ่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางวรรณคดีระหว่างอยุธยาและล้านช้าง ในสมัยอยุธยาตอนต้น
4. महाकाव्य เรื่องนี้มีลักษณะดีเด่นทางวรรณศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาวรรณคดีเรื่อง ท้าวบาเจือง ฉบับตัวเขียนและฉบับพิมพ์โดยละเอียด
2. ปรับวรรคเรื่อง ท้าวบาเจือง จากต้นฉบับโบราณให้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน และใช้อักษรวิชัยปัจจุบัน เฉพาะตอนที่แตกต่างและไม่มีในฉบับพิมพ์
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
4. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในแขนงความรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. วิเคราะห์วรรณคดีเรื่อง ท้าวบาเจือง ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
6. สรุปผลการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษามหากาพย์เรื่อง ท้าวบาเจือง เจริญวิเคราะห์ จะช่วยให้มองเห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างในเรื่องราวของพญาเจืองจากวรรณคดีเรื่องนี้กับวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ มองเห็นลักษณะคำประพันธ์และลักษณะการใช้ถ้อยคำสำนวนตลอดจนลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่าไทในอดีตกาล นอกจากนี้ผลของการศึกษานี้จะช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรมทางวรรณคดีของไทย อยุธยา ล้านนา และล้านช้าง ช่วยให้ผู้สนใจเข้าถึงวรรณคดีเรื่องนี้ได้ดียิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณคดีของชนเผ่าไทต่อไป